

J.L.Martín Ramos i Gabriel Pernau. *Les veus de la presó "històries viscudes per 36 lluitadors antifranquistes"*.

Edhasa, Edicions La campana, Barcelona 2003. 458 pp.

---

1. Milers de persones - homes i dones - van ser detingudes i torturades a Catalunya en la postguerra. En aquest llibre sentim unes veus que encara poden donar el seu testimoni personal. Històries d'un temps en què a la família d'un executat se li negava fins i tot el dret de posar una esquela. Un temps d'impunitat repressiva.

2. Les veus de la presó són molt diverses. Darrere de cada història hi ha una situació familiar, una trajectòria vital, unes idees socials i polítiques. I, sobretot, una manera pròpia de resistir a una destrucció física i psíquica.

3. "Ara voleu saber-ho?", diu un dels entrevistats. "Arribeu massa tard". És cert que molts dels qui van patir els primers anys de les comisaries i de les presons franquistes ja han desaparegut. Per això té un valor tan extraordinari tot el que expliquen les veus que parlen en aquest llibre. No n'hi ha dues d'iguals. Però les uneix el record fortíssim de la por i de l'esperança compartides.

4. Els testimonis personals es completen amb el text d'un historiador de reconegut prestigi sobre la repressió i la clandestinitat des dels anys 40 als 70.

